

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN

**Att vara god
man/förvaltare**

Innehållsförteckning Sid

Allmänt om god man och förvaltare.....	2
Dina uppgifter som god man/förvaltare.....	2
Uppdraget att bevaka rätt, sörja för person och förvalta egendom.....	3-4
När krävs tillstånd från överförmyndarnämnden.....	5
Åtgärder vid avveckling av huvudmannens bostad.....	5
Åtgärder vid huvudmannens död.....	6
Åtgärder om anhörig till huvudmannen avlider.....	6
Åtgärder om gode mannen eller förvaltaren avlider.....	7
Arvodesregler.....	8
Överförmyndarnämndens roll.....	9

Uppdraget som god man och förvaltare

Allmänt om god man/förvaltare

Godmanskap och förvaltarskap anordnas med stöd av föräldrabalkens bestämmelser och behövs för personer som inte själva kan bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Det gäller personer som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med ekonomisk förvaltning, rättshandlingar, personlig omvårdnad etc. Person som har god man/förvaltare kallas i fortsättningen huvudman eller den enskilde.

Det finns en avgörande skillnad mellan godmanskap och förvaltarskap. Gode mannen är endast ett biträde åt huvudmannen, som har kvar sin rättshandlingsförmåga. Det betyder att gode mannen måste inhämta huvudmannens samtycke till alla större rättshandlingar utom de som rör den dagliga hushållningen. Med rättshandlingar avses alla handlingar och förklaringar med rättslig betydelse, såsom till exempel att ingå avtal, utfärda fullmakt, betala, lämna tillbaka lånad sak, säga upp kontrakt, reklamera fel i vara etc. Saknar huvudmannen förmåga att ge sitt samtycke är gode mannen behörig att själv företa rättshandlingar inom ramen för sitt förordnande och för huvudmannens bästa. Godmanskap kan aldrig innebära någon slags tvångsåtgärd mot den enskilde.

En förvaltare har, inom ramen för sitt förordnande ensam behörighet att företa rättshandlingar för huvudmannens räkning, utan inhämtande av dennes samtycke. I viktiga frågor skall dock förvaltaren även höra huvudmannen eller dennes närmast anhöriga. Trots förvaltarskapet bestämmer den enskilde själv i frågor som rör hans eller hennes boende och innehållet i erbjuden vård. Vidare får den enskilde trots förvaltarskapet sluta avtal om tjänst eller annat arbete.

Beslut om anordnande av samt upphävande av godmanskap eller förvaltarskap fattas av tingsrätten. Överförmyndarnämnden är skyldig att varje år granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om dess upphörande. Vid byte av god man eller förvaltare fattas beslut av överförmyndarnämnden.

Dina uppgifter som god man/förvaltare

Så fort du fått beslut om att du förordnats till god man eller förvaltare bör du utföra följande:

- Meddela alla berörda – försäkringskassa, post, skatteverket etc – din adress. Ta snarast kontakt med din företrädare om sådan funnits, och med huvudmannen, dennes anhöriga, kurator, personal på vårdinrättningar etc, för att få erforderlig information. Uppvisa vid behov ditt registerutdrag, vilket fungerar som en slags legitimationshandling och fullmakt.
- Försök få ett grepp om huvudmannens ekonomi. Kontakta berörda banker för att ordna upp rutiner för den löpande ekonomin. Beräkna hur stora kostnaderna är för huvudmannens uppehälle. Se till att du gör ett förbehåll hos banken för medel för uppehälle finns på ett fritt konto, där medlen får tas ut utan överförmyndarnämndens samtycke. På detta konto bör inestå maximalt 20 000 kronor efter att pension, lön eller

annan inkomst flutit in och räkningar och andra månadsutgifter har betalats. Alla övriga konton skall enligt lag vara överförmyndarspärade för gode mannen/förvaltaren.

- Senast inom två månader efter förordnandet är du skyldig att upprätta en förteckning över huvudmannens samtliga tillgångar och skulder. Förteckningen fylls i och undertecknas och återsänds sedan i ett exemplar till överförmyndarnämnden. Vid byte av god man eller förvaltare behöver den tillträdande gode mannen eller förvaltaren inte lämna in någon förteckning. *Information om hur du fyller i förteckningen finns att få på överförmyndarnämndens kansli.*

Uppdraget att bevaka rätt, sörja för person och förvalta egendom

En god mans/förvaltares uppgifter är helt beroende av förhållandena i det enskilda fallet. En allmän riktlinje i arbetet är att du som god man/förvaltare omsorgsfullt skall fullgöra dina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar huvudmannen. Det kan ibland vara svårt att skilja mellan de olika uppgifterna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person, men nedan ges några exempel på olika aktiviteter som hör till respektive uppgift.

Bevaka rätt

Uppgiften att bevaka rätt innebär dels att i generell bemärkelse ta tillvara huvudmannens intressen, dels att i vissa särskilda fall föra huvudmannens talan.

Exempel på åtgärder som ingår i uppdraget att bevaka rätt:

- Bevaka rätt i dödsbo
- Företräda huvudmannen vid uppsägning, försäljning och avyttring av bostad
- Bevaka rätt genom förhandlingar, avbetalningsavtal och liknande fordringsägare
- Ansöka om skuldsanering
- Bevaka rätt i ärende hos hyresnämnden
- Ansöka om stöd och service enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS), till exempel kontaktpersoner, ledsagarservice m.m.
- Ansöka om bostadsbidrag och anmäla årliga hyresändringar för att få rätt bostadsbidrag
- Ansöka om pension
- Överklaga beslut
- I övrigt företräda huvudmannen gentemot företag, myndigheter etc

Sörja för person

Uppdraget att sörja för person innebär att se till att huvudmannen har en god och trygg tillvaro med livskvalitet. Det är däremot inte gode mannens eller förvaltarens uppgift att sköta den enskildes dagliga omvårdnad och tillsyn och inte heller att agera som socialt stöd. Med andra ord ingår det inte i gode mannens uppdrag att göra vardagliga inköp, städa hos huvudmannen eller besöka huvudmannen enbart i syfte att vara sällskap.

Gode mannen/förvaltaren har istället följande roll:

- Upprätta kontakt med huvudmannen, anhöriga och de som har omedelbar insyn över huvudmannens boende och omvårdnad för att ta reda på vilka insatser som huvudmannen har behov av.
- Genom regelbundna besök hos huvudmannen och kontakter med till exempel vårdpersonal och hemtjänst se till att huvudmannen har en bra boendemiljö, får god vård och omsorg samt så hög livskvalitet som möjligt.
- Ta initiativ till att huvudmannen får till exempel en kontaktperson eller att besöksverksamhet ordnas genom någon frivilligorganisation.
- I övrigt bevaka huvudmannens behov av sociala kontakter, fritidverksamhet, daglig sysselsättning, rekreation m.m.

Förvalta egendom

Uppgiften förvalta egendom innebär att sköta huvudmannens ekonomi, ta hand om pension och bidrag, betala räkningar, lämna fickpengar, förvalta kapital, värdehandlingar, fastigheter m.m.

Grundläggande för förvaltningen är att huvudmannens medel ska:

- I skälighets omfattning användas för uppehåll, utbildning och nytta i övrigt.
- Placeras så att tillräcklig trygghet finns för medlens bestånd och så att skälighets avkastning ges.
- Se till att pengar och värdepapper som tillhör huvudmannen förvaras så att de inte sammanblandas med tillgångar som tillhör gode mannen/förvaltaren.

Gode män och förvaltare skall fortlöpande föra räkenskaper över huvudmannens inkomster och utgifter, exempelvis genom kassabok. Gode män och förvaltare är också redovisningsskyldiga till överförmyndarnämnden vad avser den ekonomiska förvaltningen. Denna skyldighet omfattar dels avlämnandet av förteckning, dels upprättande av årsräkning och när god mans- eller förvaltarens uppdrag upphör en sluträkning. I årsräkningen skall en sammanställning göras över årets inkomster och utgifter. Uppgift skall också lämnas om tillgångar och skulder vid årets slut. Blanketter och anvisningar för att fylla i årsräkningen skickas ut av överförmyndarnämndens kansli vid årsskiftet. Gode mannen/förvaltaren är skyldig att inkomma med redovisningen före första mars varje år.

Som god man och förvaltare bör du också se till att spara samtliga räkenskaper och verifikationer eftersom överförmyndarnämnden i samband med granskning av exempelvis årsräkningen kan begära att du skall styrka de uppgifter som lämnats i årsräkningen. Räkenskaperna och verifikationerna bör också sparas en tid efter det att ditt uppdrag har upphört. En god man/förvaltare är nämligen skyldig att ersätta en skada som han/hon uppsåtligt eller av vårdslöshet har orsakat huvudmannen. Den som anser sig ha anspråk på ersättning skall, om det inte är fråga om brottslig gärning, väcka talan i tingsrätt inom ett år från det att redovisningshandlingarna som ingetts till överförmyndarnämnden har lämnats över av nämnden till den som är behörig att ta emot redovisningen (huvudmannen själv eller hans/hennes dödsbo). En god man/förvaltare bör således spara räkenskaper och verifikationer och andra handlingar som rör uppdraget till dess att klagotiden på ett år gått till ända. Därefter skall dessa handlingar överlämnas till huvudmannen, eventuellt ny god man/förvaltare eller huvudmannens dödsbo.

När krävs tillstånd från överförmyndarnämnden?

Enligt gällande lagstiftning är en god man eller förvaltare skyldig att inhämta överförmyndarnämndens samtycke när han eller hon ska utföra följande åtgärder för sin huvudmans räkning:

- Ta ut av spärrade bankmedel
- Köp av aktier (försäljning får ske utan samtycke)
- Placera i försäkringar
- Köpa, sälja och inteckna eller hyra ut fast egendom, bostadsrätt eller tomträtt
- Ta upp lån, ingå borgen eller ställa den enskildes egendom som säkerhet
- Driva rörelse
- Sälja värdehandling som är deponerad eller registrerad på VP-konto
- Godkänna arvskifte

I viktiga frågor skall du som god man eller förvaltare höra huvudmannen, om detta lämpligen kan ske. Kan inte huvudmannen yttra sig ska make eller sambo höras. Finns ingen make eller sambo bör huvudmannens barn höras.

Innan överförmyndarnämnden ger sitt samtycke till förvaltningsåtgärder av större vikt är nämnden skyldig att bereda huvudmannen, dennes make och närmaste släktingar tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust.

Enligt föräldrabalken gäller generellt gåvoförbud för god man och förvaltare. Det innebär att god man eller förvaltare inte lagligen kan ge bort huvudmannens egendom om det inte är fråga om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till den enskildes ekonomiska villkor. Som personliga presenter räknas julklappar och födelsedagspresenter till normala värden. Huvudmannen kan dock själv ge gåvor, under förutsättning att dennes hälsotillstånd är sådant att han eller hon självständigt kan ge uttryck för sin vilja. Som god man eller förvaltare kan man inte heller avstå från arv eller testamente för sin huvudmans räkning.

Grundprincipen är att huvudmannens tillgångar skall vara placerade på ett sätt som ger tillräcklig trygghet och skälig avkastning.

Tillgångar kan utan krav på överförmyndarnämndens samtycke placeras i:

- Skuldförbindelser utfärdade eller garanterade av stat eller kommun
- Skuldförbindelser (obligationer) utfärdade av hypoteksinstitut eller bank, även utländskt bankföretag eller kreditinstitut
- Andelar i värdepappersfond eller utländskt fondföretag

Åtgärder vid avveckling av huvudmannens bostad

Innan huvudmannens hus eller lägenhet avvecklas bör gode mannen eller förvaltaren förvissa sig om att huvudmannen inte kommer att kunna återvända till sin bostad. Utgångspunkten för avveckling av bostad skall vara huvudmannens egen önskan och behov. Om inte huvudmannen själv har möjlighet att uttala sig måste utlåtande från en läkare eller kurator inhämtas. Utlåtandet skall intyga att huvudmannen varken kan tillfrågas eller återvända till vanliga boende.

Godemannen eller förvaltaren måste också höra de nära anhöriga som finns. Bostaden skall sedan besökas tillsammans med någon anhörig och en förteckning över lösöret upprättas.

Uppsägning av hyresrätt kräver inte överförmyndarnämndens tillstånd men det är lämpligt att gode mannen eller förvaltaren informerar överförmyndarnämnden innan åtgärden vidtas.

Åtgärder vid huvudmannens död

Vid huvudmannens död har du som god man eller förvaltare att iaktta följande:

- Meddela anhöriga om dödsfallet samt att ditt uppdrag som god man eller förvaltare har upphört.
- Meddela överförmyndarnämnden att huvudmannen avlidit och vem som kommer att företräda dödsboet
- Inlämna sluträkning till överförmyndarnämnden inom en månad från dödsdagen.
- Snarast efter uppdragets upphörande till dödsboet överlämna de tillgångar som du förvaltat.
- Enligt gällande lagstiftning hålla räkenskaper och verifikationer som finns bevarade hos dig tillgängliga för dödsbodelägarnas granskning.
- Överlämna de räkenskaper och verifikationer som du har till dödsboet när gode mannen/förvaltaren är fri från ansvar, vilket normalt sätt är ett år efter dödsboets mottagande av de redovisningshandlingar som översänts av överförmyndarnämnden.

Uppdraget upphör per dödsdagen. Någon skyldighet att ordna med begravningen och göra bouppteckning ingår inte i ditt uppdrag som god man eller förvaltare. Arbetsinsatser som utförts efter dödsdagen utförs på uppdrag av dödsboet.

Dödsboet kan göra anspråk på ersättning för det fall att du anses ha uppsåtligt eller av grov vårdslöshet åsamkat huvudmannen skada. Då kan talan väckas inom tre år från dagen för mottagandet av de redovisningshandlingar som översänts av överförmyndarnämnden. I annat fall inträder preskription. Såvida du inte gjort dig skyldig till brottsligt förfarande. I sådant fall gäller preskriptionstiden för ifrågasvarande brott. Saknas arvingar till den avlidne inträder allmänna arvsfonden som dödsbodelägare och i så fall ska dödsfallet anmälas dit. Allmänna arvsfonden förvaltas av Kammarkollegiet och överförmyndarnämnden skickar därför de redovisningshandlingar som ingivits i ärendet till fonden när sluträkningen granskats.

Åtgärder om anhörig till huvudmannen avlider

Om en huvudman har del i ett dödsbo ska den gode mannen eller förvaltaren vårda dennes rätt i boet. I princip är regeln den att det som gäller för förvaltning av huvudmannens egendom också gäller vid dödsboförvaltning.

Vissa åtgärder under boutredningen kan kräva överförmyndarnämndens tillstånd, exempelvis om dödsboets fastighet eller bostadsrätt ska säljas. Det ankommer då på gode mannen eller förvaltaren att ansöka om sådant tillstånd. En boutredning skall alltid avslutas genom bodelning

Överförmyndarnämnden
SOLNA STAD
171 86 Solna

overformyndarnamnden@solna.se
Kontaktcenter 08-746 10 00
Besöksadress Stadshusgången 2

Organisationsnummer
212000-0183
www.solna.se

och arvskifte eller genom avtal i sammanlevnad i oskiftat bo. I båda fallen krävs godkännande av överförmyndarnämnden.

Skiftas inte ett dödsbo inom sex månader från det att bouppteckning förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo ej heller ingåtts ska gode mannen eller förvaltaren inom denna tid lämna redogörelse till överförmyndarnämnden om anledning till att dödsboet inte har skiftats.

När gode mannen eller förvaltaren tar del i skiftet för den enskildes räkning ska även överförmyndarnämndens samtycke till fördelning inhämtas.

Följande handlingar ska insändas till överförmyndarnämnden:

- Ansökan om godkännande av arvskifte
- Skiftes- och bodelningshandling i original och bestyrkt kopia. Skiftet måste vara undertecknat av gode mannen eller förvaltaren för huvudmannens räkning och samtliga övriga dödsbodelägare innan det inges till överförmyndarnämnden.
- Kopia av den inregistrerade bouppteckningen jämte eventuellt testamente.
- Redovisningsräkning för dödsboets förvaltning för tiden från och med dödsdagen fram till skiftesdagen.

Om gode mannen eller förvaltaren och huvudmannen är delägare i samma dödsbo behövs en särskild god man. Begäran om sådan god man görs hos överförmyndarnämnden.

När huvudmannen erhållit sitt arv ska bevis om detta insändas till överförmyndarnämnden samt redovisas i kommande årsräkning.

Åtgärder om gode mannen eller förvaltaren avlider

Du bör också känna till att om Du som god man eller förvaltare avlider så är det ditt dödsbo som är redovisningsskyldigt till överförmyndarnämnden. Se därför till att någon anhörig vet att du är god man eller förvaltare och var du förvarar räkenskaperna för godmanskapet eller förvaltarskapet. Det är viktigt att överförmyndarnämnden omgående får meddelande om att god mannen eller förvaltaren avlidit så att huvudmannen kan få fortsatt hjälp.

Arvodesregler

Enligt föräldrabalkens bestämmelser har en god man eller förvaltare rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för utgifter som varit påkallade för uppdragets fullgörande. Beslut om arvode och kostandsersättning fattas av överförmyndarnämnden. Överförmyndarnämnden beslutar även om vem som skall betala arvodet och kostnadsersättningen.

För ytterligare information om överförmyndarnämndens arvodesregler kan separat informationsblad beställas på nämndens kansli eller hämtas på överförmyndarnämndens hemsida.

Överförmyndarnämndens roll

I varje kommun skall det enligt lag finnas antingen en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. I Solna stad finns en överförmyndarnämnd som består av tre ledamöter och tre ersättare som väljs för en tid av fyra år. Överförmyndarkansliet är överförmyndarnämndens tjänstemannaorganisation med uppgift att handlägga och bereda nämndens ärenden.

Överförmyndarnämndens och kansliets uppgift är att med stöd av gällande bestämmelser utöva tillsyn över förmynderskap, godmanskap och förvaltare samt ge tillstånd till olika rättshandlingar och andra åtgärder. I tillsynsuppdraget ska överförmyndarnämnden särskilt se till att den enskildes tillgångar i skäligen omfattning används för hans eller hennes nytta, och att tillgångarna i övrigt är placerade så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skäligen avkastning. Beslut som fattas av överförmyndarnämnden kan i de flesta fall överklagas hos domstol.

Överförmyndarnämndens kansli kan också lämna upplysningar, vägledning, råd och annan hjälp som rör myndighetens verksamhetsområde i den utsträckning som är lämplig i varje enskilt fall.